

מבנה ספר מלכים

- ספר מלכים בנוי באופן מובהק משלוש תקופות שונות, שהן שלושה חלקי הספר:
- א. מלכות שלמה (א-יא) – המימוש האידאלי של מלכות בית דוד על עם ישראל, במצב השיא של האומה.
  - ב. המלכות המפוצלת (מלכים א יב – עד מלכים ב יז): רוב פרקי ספר מלכים עוסק ברוב שנות התקופה בהם המלכות של עם ישראל היתה קרועה בין יהודה וישראל. בתוך תקופה זו ניתן להבחין בחלוקת משנה על פי רמות הפירוט של הנבואה ביחס למלכים השונים:
    1. מלכים א פרקים יב-טז: ימי הפילוג והמלכים הראשונים אחריו (אביה אסא מול נדב, בעשא, אלה ועמרי). בתקופה זו הנבואה סוקרת את המאורעות בקצרה, וניתן לראות שהנושא המרכזי הוא היחס בין הממלכות ואופי האיזונים אליהם הגיעו שתי הממלכות בעקבות הפירוד ביניהן.
    2. מלכים א, יז – מלכים ב, ב: פרקי אחאב ואליהו. הנבואה מאריכה מאד בימי אחאב, ולצידם גם באופן הריג בפועלו של אליהו. יחדיו הם למעשה מסומנים בספר בתור תקופה בפני עצמה.
    3. מלכים ב, סוף ב – יג: ימי אלישע הכוללים את סוף בית אחאב ותחילת בית יהוא. כמו אליהו, כל עוד אלישע היה חי הוא היה סיפור המסגרת העיקרי של התקופה. בימיו הנביא מספר על ניסיו הרבים, על תוכחותיו וגם הסיוע שלו למלכי ישראל. ובמרכז פועלו של אלישע היו חילופי בתי המלוכה – הוא הקים את יהוא שהשמיד את בית אחאב והקים את בית המלוכה האחרון בישראל. [בתוך כך – פרקים יא-יב עוסקים במלכות יהודה – עתליה ויהואש].
    4. סוף יג עד סוף יז: מלכות ישראל נופלת. החל מסוף יג נאמר בנבואה שלמעשה תמו ימי מלכות ישראל. ה' בתחילה משאיר אותם למען שמו. וכן בסוף פרק יד. בתוך תקופה זו בתחילה מתהוללת שקיעתו של בית יהוא עד נפילתו, ולבסוף – המלכים הבודדים בסוף השושלת. [פרק טז: אחז].
  - ג. מלכות יהודה לבדה (מלכים ב יח) עד סוף הספר: לאחר הגליית עשרת השבטים הסתיימה מלכות ישראל, ומאז נשארה מלכות יהודה לבדה. בסופו של דבר גם היא נפלה ובטלה התופעה של 'מלכים' בעם ישראל.

אויבי דוד

1. שמואל ב פרק יח, לב: ניאמר המלך אל הפושי השלום לנער לאבשלום ניאמר הפושי יהיו כנער איבי אזני המלך וכל אשר קמו עליה לרעה.
2. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קג עמוד ב: אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר - מפני מה עי"ן של רשעים תלויה? כיון שנעשה אדם רש מלמטה - נעשה רש מלמעלה. - ולא נכתביה כלל! רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר: מפני כבודו של דוד.
רש"י: משום כבודו של דוד - שאין הדבר נוהג בצדיקים, ודוד היו לו שונאים הרבה.
3. מדרש הגדול דברים א יז: "ולמה נקרא קטן שהיה מאוס בעיני אביו, מפני כשהיה קטן היה מתנבא ואומר עתיד אני להחריב את מקומות פלשתים ולהרוג מהם אדם גדול ושמו גלית ועתיד אני לבנות בית המקדש. מה עשה בו אביו? הניחו לרעות את הצאן. אמר לו שמואל, שלחה וקחנו, וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עיניים וטוב רואי. התחיל שמואל מזלזל בו. מיד קצף עליו הקב"ה ואמר לו קום משחיהו כי זה הוא, קום בגערה. אמר לו: קום מלפניו, משיחי עומד ואתה יושב? וכשמלך מה הוא אומר? אבן מאסו הבונים הייתה לראש פנה. הבונים זה שמואל ויש"י."
4. מדרש תהלים יח: "כלפי שנפלו לפניו עשרה שונאים, אמר עשרה קילוסין, ואלו הן. שאול, דואג, ואחיתופל, שבע בן בכרי, שמעי בן גרא, שובך, וגלית, ושלישת אחיו, שנאמר את ארבעת אלה יולדו להרפה בגת ויפלו ביד דוד (ש"ב = שמואל ב' = כא כב), חמשה מאומות העולם, וחמשה מישראל, וכנגדן אמר דוד עשרה קילוסין, ואלו הן. חזקי, סלעי ומצודתי, ומפלטי, צורי, אחסה בו, מגני, קרן ישעי, משגבי, ומנוסי."
5. מדרש תהלים (בובר) מזמור קיט: יבושו זדים כי שקר עותוני וגו'. אמר דוד אף על פי שהרשעים הם מעותים אותי, לא הנחתי את התורה, וכה"א את ארבעת אלה ילדו להרפה בגת וגו' (ש"ב = שמואל ב' = כא כב), אף על פי שעמדו עלי לא הנחתי את התורה, אלא וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת וגו' (שם / שמואל ב' / כא א).
6. מדרש תהלים (שחר טוב; בובר) מזמור קמד: "לדוד ברוך ה' צורי וגו'. אמר שלמה בכל דרכיך דעהו (משלי ג ו) מהו בכל דרכיך דעהו, הוי ניתנו בלבך לפניך בכל דרך שאתה הולך, כשם שהיה דוד עושה, היה מלך ואמר איני מלך, הוא מלך והוא המליכני, וכה"א וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל (ש"ב = שמואל ב' = ה יב)

המפקד

8. ילקוט שמעוני שמואל א רמז קכ: "אתה מוצא עשרה פעמים נמנו ישראל, אחד בירידתן למצרים בשבעים נפש, ואחד בעלייתן ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף רגלי וגו'. ואחד בהפרשתן כי תשא וגו', ושנים בספר וידבר אחד בדגלים ואחד בחילוק הארץ. וב' בימי שאול ויפקדם בבוק, ויפקדם בטללים. ואחד בימי דוד ויתן יואב את מספר מפקד העם. ואחד בעלייתן מן הגולה כל הקהל כאחד (עשרה) [ארבע] רבוא. ואחד לעתיד לבא עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה".

9. דברי הימים א כז, כג-כד: "ולא נשא דויד מספרם למבן עשרים שנה ולקטה פי אמר ה' להרבות את ישראל ככוכבי השמים: יואב בן צרויה הסל למנות ולא כלה ניהי בזאת קצף על ישראל ולא עלה המספר דברי הימים למלך דויד"

מלבי"ם: "ולפי זה כפי פקודת דוד ותכלית כוונתו היה:
א] לספור כל איש איש מבני החיל ולכתבו בספר דברי הימים אשר למלך, למען לא יפקד בעת קרב.

ב] לספור גם הפחותים מבן עשרים ולדעת שנותיהם, כדי שעת יגיעו לעשרים יעמדו בצבא. ובודאי רצה לערוך כמו שהוא היום בכל ממלכת אירופא, שכותבים כל בני המדינה מעולל עד יונק, הנולדים והמתים, שנותם ומקומם, והם שמורים בספרי השרים".

10. סנהדרין (טז, א): "כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו. אמרו לו: אדונינו המלך, עמך ישראל צריכין לפרנסה! - אמר להן: לכו והתפרנסו זה מזה. - אמרו לו: אין הקומץ משביע את הארי, ואין הבור מתמלא מחוליתו. - אמר להם: לכו פשטו ידיכם בגדוד".

שר מס

11. הרד"ק על הפסוק עומד על זכות המלוכה בגביית מס - "להעלות מס על ישראל כשהיה צריך לתת לחייליו או לעשות רצונו כי הוא משפט המלוכה כמו שכתוב ואתם תהיו לו לעבדים ופירשו רז"ל שיוכל להטיל עליהם מס כתיב הכא לעבדים וכתוב התם והיו לך למס ועבדוך ולמעלה לא כתב שר על המס כי היה תחלת מלכותו ולא היה מטיל מס על ישראל עדיין".